

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Идентификациона
налепница

ПАЖЉИВО НАЛЕПИТИ

ФИЛОЗОФИЈА

PROBNI ISPIT DRŽAVNE MATURE
šk. god. 2022./2023.

Испитна књижица 2

FIL.49.SR.R.K2.12

52347

Начин исправљања грешака на листу за уредно писање:

		
↑	↑	↑
Прецртан погрешан одговор у заградама	Тачан одговор	Параф (скраћени потпис)

ОПШТА УПУТСТВА

Пажљиво прочитајте сва упутства и следите их.

Не okreћите страницу и не пишите есеј док то не одобри водитељ испитне просторије.

Налепите идентификационе налепнице на све испитне материјале које сте добили у сигурносној кесици.

Испит траје **150** минута без паузе.

Задаци се налазе у две испитне књижице. Редослед решавања бирајте сами.

Добро распоредите време како бисте могли решити све задатке.

Овај дио испита састоји се од задатка есеја. Есеј напишите следећи приложену упуту и смернице за писање есеја.

Можете писати по листу за концепт, али се његов садржај неће бодовати.

Есеј обавезно напишите на лист за уредно писање у овој испитној књижици.

На 2. страници ове испитне књижице приказан је начин означавања одговора и начини исправљања погрешака. При исправљању погрешака потребно је ставити параф (искључиво скраћени потпис, а не пуно име и презиме).

Употребљавајте искључиво хемијску оловку којом се пише плавом или црном бојом.

Желимо Вам много успјеха!

Ова испитна књижица има 12 страница, од тога 2 празне.

Задатак есејског типа

Пажљиво прочитајте наведене текстове. Према понуђеним смерницама напишите есеј с јасном структуром: уводним делом (постављањем тезе или хипотезе), средишњим делом (анализом и аргументацијом) и закључком (синтезом).

Тема есеја: **Права и врлине: шта дугујемо једни другима?**

Први текст

Појединци имају права и постоје ствари које ниједна особа или група не сме да им учини (а да не повреди њихова права). Та права су тако чврста и далекосежна да се поставља питање шта држава и њени функционери смеју да чине, и да ли уопште могу ишта да чине.

(...) Али зашто се не би смело кршити туђа права због вишег друштвеног добра? Као појединац, свако од нас каткад се одлучи претрпети неки бол или жртву за већу добробит или да бисмо избегли већу штету: одлазимо зубару да бисмо избегли горе патње: обављамо неке неугодне послове због њихових резултата; (...) Зашто, *слично* томе, не бисмо рекли да неки појединци морају да плате цену која иде више у корист неког другог, због ширег друштвеног добра? Али нема *друштвеног ентитета* с неким добром који би претрпео неку жртву ради свог сопственог добра. Постоје само појединци, различити, и њихови појединачни животи. Искористити једног од тих људи на добробит других, значи да се њега искористило а донело корист другима. И ништа више. Догодило се то да је њему нешто учињено због добробити других. Тврдња о некаквом општем друштвеном добру само заташкава ту чињеницу.

Минимална држава се према нама односи као према неповредивим појединцима које други не смеју да изабљују на одређене начине као средство, оруђе, инструменте или ресурсе; она се односи према нама као према особама које имају права, и то с достојанством које се на њима заснива. Тиме што се према нама односи с поштовањем јер поштују наша права, она нам допушта, појединачно или с неким кога одаберемо, да одаберемо свој живот и остваримо своје циљеве и своју концепцију себе самих колико год можемо, уз помоћ добровољне сарадње других појединаца који поседују исто достојанство. Како би се нека држава или група појединаца усудила учинити више? Или мање.

Роберт Нозик, *Анархија, држава и утопија*

Други текст

Специфично модерна особа, особа коју сам назвао емотивистом, не познаје границе за оно о чему ће доносити судове, јер таква би се ограничења могла изводити само из рационалних критеријума за евалуацију, а (...) емотивист нема такве критеријуме. Све се може критиковати с било којег гледишта које је он усвојио, укључујући избор гледишта које се усваја.

Шта је онда добро за човека? Аристотел има уверљиве аргументе против поистовећивања доброг с новцем, чашћу или угодом. Он му даје име *еудаимонија* – као и обично, потешкоћа је с преводом: блаженство, срећа, благостање (...)

Аристотеловска теорија врлина претпоставља битну разлику између онога што одређени појединац у одређеном тренутку сматра да је за њега добро и онога што је за њега као човека уистину добро. Управо ради постизања тог другог добра бивамо крепосни (...)

Постављајући то питање треба се присетити Аристотеловог инсистирања како врлине не налазе своје место само у животу појединца него и у животу града, те како је појединац уистину схватљив тек као *политикон збон* (...)

(...) Однос између врлина, с једне стране, и моралности закона, с друге стране, може да се расветли и тако да се размотри шта би све, у било ком историјском раздобљу, требало садржавати утемељење неке заједнице усмерене на остварење заједничког пројекта, на постизање неког добра које би делили сви они што учествују у том пројекту. Као модерне примере таквог подухвата могли бисмо узети утемељење и унапређење неке школе, болнице или уметничке галерије (...)

(...) Врлине, дакле, треба разумети као оне диспозиције које ће не само подржати праксе и омогућити нам постизање добара својствених праксама, него које ће и нас подржати у одговарајућој потражи за добром, омогућавајући нам да превладамо недаће, опасности, искушења и заблуде с којима се суочавамо, и које ће нам обезбедити савршенију самоспознају и савршенију спознају добра (...)

(...) Ја никада не могу тежити добру или извршавати врлине само као појединац. То је делом тако зато што се конкретно живљење добрим животом разликује од околности до околности, чак и кад се ради о једном те истом појму доброг живота и једним те истим врлинама што их утеловљује људски живот (...) Не ради се само о томе да различити појединци живе у различитим друштвеним околностима као носиоци неког нарочитог друштвеног идентитета. Ја сам нечији син или нечија кћи, нечији рођак или ујак, ја сам грађанин овога или онога града, припадник овога или онога цеха или професије: ја припадам овом клану, оном племену, овом народу. Стога оно што је добро за мене мора бити добро за онога ко је носилац тих улога. Као такав, ја из прошлости своје породице, свога града, свога племена, свога народа, наслеђујем разне дугове, наслеђа, законска права и обавезе. Они чине оно дато у мом животу, моје морално полазиште. То је једним делом оно што мом животу даје његову моралну посебност.

То ће се мишљење вероватно чинити страним па чак и чудноватим са стајалишта модерног индивидуализма. С индивидуалистичког стајалишта ја сам оно што сам одаберем (...)

Филозофија

Такође уочимо како чињеница да јаство мора пронаћи свој морални идентитет кроз своју припадност заједницама као што су заједнице породица, суседства, града и племена, не значи да јаство мора прихватити морална *ограничења* посебности тих заједница. Без тих моралних посебности од којих се започиње никада се не би имало одакле започети; али управо се у одмицању од таквих посебности састоји потрага за добром, за универзалним. Па ипак, посебност се никада не може једноставно оставити за собом или избрисати. Идеја бега од посебности у царство искључиво универзалних максима које припадају човеку као таквом, било у свом кантовском облику осамнаестог века било у приказу неких модерних аналитичких филозофија морала, јесте илузија, и то илузија с болним последицама.

Аласдер Мекинтајер, *За врлином*

Смернице за писање

У есеју одредите појмове: „појединац”, „индивидуална права”, „друштвено добро”, „збон политикон”, „друштвени идентитет” и „посебност и универзалност у моралу”.

1. Објасните Нозикове аргументе којима брани строги индивидуализам у моралу и политици.
2. Објасните зашто је према Нозику само минимална држава оправдана.
3. Објасните Мекинтајерове аргументе с којима брани концепцију друштвених идентитета и комунитаристичку позицију у моралу и политици.
4. Зашто се према Мекинтајеру неговањем врлина омогућује помирење индивидуалног и друштвеног добра?
5. Зашто су према Вашем суду вредна људска права, а зашто врлине те је ли могуће помирити права и врлине у добро уређеној заједници?

Аргументацију у есеју поткрепите примерима:

1. људских права која штите појединца пред доминацијом других
2. врлина које људском животу дају смисао и омогућавају добар живот.

Празна страница

Празна страница